

בס"ד, פרשת בלק

עיקר מעלת ישראל; הן עם לבדד ישכון

[א] במדבר כג, ט [ורש"י]

כי מראש צרים אָרְצָנוּ וּמִגְבָּעוֹת אֲשׁוּרָנוּ הָן עִם לְבָדֵד יִשְׁכְּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב:

כי מראש צורים אראנו - אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו ע"י אבות ואמהות: הן עם לבדד ישכון - הוא אשר זיכו לו אבותיו לשכון בדד כתרגומו:

[ב] גו"א שם אות ח

הוא אשר זיכו לו אבותיו. פירושו, מלח "הן" פירושו כך; "כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו", הן אשר זיכו לו אבותינו, שהם הצורים והגבעות, שזיכו לו שיהיה "לבדד וגו'".

והשטא מלח "הן" כמו 'הנה זה', כלומר דבר זה אשר אמרתי - זיכו להם אבותם שישכנו לבדד

(1) **שאלה ראשונה:** מהי ההבנה שדוקא ענין זה ["לבדד ישכון"] זיכו לנו האבות הקדושים?

(2) **שאלה שניה:** מהו השבח הגדול שיש ב"הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב"?

(3) כדי לבאר זאת, נעיין בדברי המהר"ל בסוף ספר גבורות ה';

[ג] סוף ספר גבורות ה' [הלכות יין נסך]

כי עיקר איסור זה [של יין נסך] שיהיו ישראל מובדלים מן העמים. ודבר זה תכלית מדריגת ישראל ומעלתו. ההבדל הזה שהם מובדלים ומופרשים מן העמים, שלא יהיו כגויי הארץ... כי עיקר מדריגת ישראל ומעלתו העליונה הוא ההבדל שישלאל מובדלים מן האומות, ובשביל כך הם להקב"ה... ישראל ראויים שיהיו מובדלים עד שאי אפשר החבור, וזו היא מדריגת ישראל ועצם מעלתו... כי המצוה הזאת [של איסור יין נסך] על ידה קיים הבדל ישראל מן האומות, שהוא מעלת ישראל העצמית, שעל ההבדל הזה תסוב כל התורה כולה. שלכך אמרה תורה שלא ללכת בחקות הגוים (ויקרא יח, ג, שם כ, כג), הכל לעשות הבדל, שלא יהיה שווי בין ישראל לאומות.

(4) **שאלה שלישית:** כיצד על מצוה אחת מתרי"ג ["בחוקותיהם לא תלכו"] "תסוב כה"ת כולה"?

[ד] רש"י בראשית א, א

בראשית ברא - בשביל התורה שנקראת (משלי ח, כב) "ראשית דרכו", ובשביל ישראל שנקראו (ירמיה ב, ג) "ראשית תבואתו".

[ה] גו"א שם אות ז

ידאה לומר מה שנוברא העולם בשביל אלו ב' דברים, דכתיב [משלי מז, ד] "כל פעל ה' למענהו". רוצה לומר, כל מה שנוברא בעולם, בשביל הקב"ה נברא, ולכבודו נברא [יומא לח.], "כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו" [ישעיה מג, ז]. ואין כבוד מן הנבראים אלא כאשר יקיימו את מצוותיו ועובדים אותו. ואין זה רק באומה הישראלית, ועליהם נאמר [שם פסוק כא] "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו", שלכך יצרתי אותם כדי שישפרו תהלתי. וישראל אינם עובדים להקב"ה אלא במצוותיו, שמקיימים את התורה. וזה בשביל ישראל ובשביל התורה נברא העולם, וכל שאר העולם נברא בשביל ישראל.

(5) מהו העומק לכך שכבוד ה' עולה מישראל המקיימים מצוות התורה?

(6) נראה ביאור הדבר, שהכל הולך סביב הציר של "אחד".

[ו] נצח ישראל ר"פ י

כי השם יתברך שהוא יחיד בעולם, איך לא יהיה לו בעולם אומה השייכת לו, ויש לה התיחסות אליו, שהיא גם כן אומה יחידה בעולם הזה, כמו שהוא יתברך יחיד. והם ישראל, שעליהם נאמר [ש"ב, ז, כג] "ומי כעמך ישראל גוי אחד", שיש להם התורה, ובשביל זה הם עם אחד. ולא כמו שאר אומות, אין להם תורה מן השמים שהיא תורה אחת, רק יש לאומות דת נימוסית, ודת נימוסית אפשר שיהיה בפניהם הרבה. רק התורה כתיב בה [במדבר טו, כט] "תורה אחת תהיה לכם", ועל ידי התורה גם כן ישראל עם אחד.

[ז] נר מצוה

האומה הזאת [ישראל] נבראת לכבוד השם יתברך, וכדכתיב [ישעיה מג, כא] "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו". ואילו ארבע מלכיות שנחלו המלכות מן ישראל, הם מבטלים כבודו יתברך בעולם הזה התחתון. כי אף אם ימצא בהם דבר מה שנותנים כבוד לשמו יתברך... הלא לא מעוקצם ולא מדובשם השם יתברך חפץ, כי עיקר כבודו מה שהוא יתברך אחד בעולמו ואין זולתו, דבר זה ממעטים האומות. ולא נבראו לזה רק ישראל, שהם עם אחד, כמו שרמז הכתוב "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו". כי מה שאמר עם "זו" במספרו י"ג, והוא מספר 'אחד'... ולפיכך אמר עם "זו", שהם כמספר אחד, "תהלתי יספרו", עיקר תהלתי שהוא יתברך אחד ואין זולתו. ועל דבר זה נבראו בתחלת בריאתם, כי האומה הזאת מעידה על השם שהוא אחד... ישראל הם עם אחד, מחולק בדתם ותורתם, דבר זה שבחינו ותפארתנו מה שישלאל הם עם אחד בתורתם, וכדכתיב "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ".

(7) הרי ישראל נעשים ע"י התורה ל"גוי אחד", ועל כך תסוב כה"ת כולה. ומושבת השאלה השלישית.

(8) נקודה זו תתבאר מתוך השוואת הגמרא ביומא והגמרא בפסחים;

[ח] יומא טו: [ורש"י]

אתא משה אמר "האל הגדול הגבור והנורא", אתא ירמיה ואמר, נכרים מקרקרין בהיכלו, איה נוראותיו? !

לא אמר "נורא". אתא דניאל ואמר, נכרים משתעבדים בבניי, איה גבורותיו? ! לא אמר "גבור"...

ורבנן [ירמיה ודניאל] היכי עבדי הכי, ועקרי תקנתא דתקין משה? אמר רבי אלעזר, מתוך שיודעין בהקב"ה שאמתי הוא [מסכים על האמת ושונא את השקר], לפיכך לא כיזבו בו

(9) הרי הנביאים לא אמרו התארים של "גבור" ו"נורא", כי לא ראו אותם מתקיימים בפועל.

[ט] פסחים נ.

"והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". אטו האידנא לאו אחד הוא? !
אמר רבי אחא בר חנינא, לא כעולם הזה העולם הבא; העולם הזה, על בשורות טובות ואומר
"ברוך הטוב והמטיב", ועל בשורות רעות ואומר "ברוך דיינ האמת". לעולם הבא, כולו "הטוב
והמטיב".

"ושמו אחד", אטו האידנא לאו שמו אחד הוא? ! אמר רב נחמן בר יצחק, לא כעולם הזה העולם
הבא, העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת, אבל לעולם הבא כולו אחד, נקרא ביו"ד
ה"י ונכתב ביו"ד ה"י.

(10) איך הנביאים אמרו בקריאת שמע "ה' אחד", ובמנחה של שבת "אתה אחד"? הרי זה יתקיים רק "ביום ההוא", ולא
"ביום הזה"? מאי שנא אחדות ה', מגבורות ה' ונוראות ה'?

[י] פחד יצחק פסח מאמר ס

הלא ידענו דנביאים שלפני אנשי כנסת הגדולה לא אמרו "הגבור" ו"הנורא"... אם כן יפול לב אדם עליו כיצד אפשר לנו לקבוע
בתפלה את שבח האחדות ["אתה אחד", "ה' אחד"]. הלא מפורש שנינו כי הנהגת ההשגחה לפי התאר של "אתה אחד" היא הנהגת
ה"יום ההוא", והנהגת ה"יום הזה" אינה לפי בחינת תאר האחדות?
אמנם לאמיתו של דבר, בנוגע לתאר האחדות לא היה גם בתחלה מקום לשאלה מעין "איה גבורותיו". כי אחדותה של כנסת ישראל
בעצם הנהגת ה"יום הזה" הוא שורש לגילוי שלמות תאר האחדות בהנהגה של ה"יום ההוא"... ברור הוא כי אחדותה של כנסת
ישראל הנראית לעינינו, היא היא הדוגמא לשלמות הנהגת האחדות של העתיד בעצם הנהגת ה"יום הזה".

[יא] הושענא "אום אני חומה"

יחידה ליחדך

(11) נמצא שעיקר מעלת ישראל להעיד לעולם שה' אחד, ולכך נבראו. ומיושבת השאלה השניה.

[יב] גו"א שמות פ"ג אות ט

הזכיר ג' אבות, שהם שרשי ישראל, ובהם ראויים להיותם אומה לעצמה, ולהיותם נבדלים מן האומות,
כי מן אברהם יצחק ויעקב ואילך הוא התחלת ההבדל, ובהם נבדלים, ובשביל כך שם ה' נקרא עליהם גם כן

[יג] רש"י שמות טו, ב

אלקי אבי - לא אני תחלת הקדושה, אלא מוחזקת ועומדת לי הקדושה ואלקותו עלי מימי אבותי

(12) פירוש, היחס המיוחד שבין הקב"ה לישראל התחיל מהאבות, ומיושבת השאלה הראשונה.

(13) מטרת בלעם היא לבטל מעלת ישראל [הקשר המיוחד בין קוב"ה וישראל], וכמבואר לפנינו;

[יד] במדבר כד, ה

מה טובו אלהיך יעקב משכנותיך ישראל:

[טו] רש"י במדבר כד, ו

אמרו רבותינו, מברכותיו של אותו רשע אנו למדים מה היה בלבו לקללם... וכשהפך המקום את פיו ברכם מעין אותם קללות
שבקש לומר כו' כדאיתא בחלק.

[טז] גו"א שם אות ו

וכשהפך המקום את פיו כו'. פירוש, בקש לומר לא יהיה להם בתי כנסיות, אמר "מה טובו אוהליך יעקב". לא
תשרה שכינתך עליהם, אמר "משכנותיך ישראל". ומה שרצה לקלל אותם בקללות אלו, שלא יהיה להם בתי
כנסיות ובתי מדרשות, כדי להפריד חס ועולם השכינה מישראל. כי כל זמן שיש להם בתי כנסיות ובתי מדרשות,
השכינה בישראל, כדאמרינן (ברכות ו:): כל זמן שישראל מתפללין השכינה ביניהם. וכן בתי מדרשות גם כן, מיום
שחרב בית המקדש אין להקב"ה אלא ארבע אמות של הלכה (ברכות ח.), ואמרינן (אבות פ"ג מ"ב) שנים שיושבים
ועוסקים בתורה שכינה ביניהם. וכל כוונת בלעם חס ועולם להפריד שכינה מישראל, והפך הקב"ה וברכם "מה
טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל".

(14) בלעם חתר כנגד מעלת ישראל, אך הקב"ה הכריחו לומר "הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב".